

Voor kamsalamander al 41 hokken geclaimd!

Jelger Herder

Het veldseizoen voor amfibieën en reptielen zit er voor 2009 inmiddels weer op. Er zijn in 2009 wederom een groot aantal waarnemingen verzameld en doorgegeven aan RAVON. We willen iedereen vragen om waarnemingen die nog niet zijn doorgegeven alsnog door te geven via www.telme.nl, zodat ze kunnen worden meegenomen in de eindrapportage. We zijn momenteel hard bezig alle waarnemingen te valideren zodat ze kunnen worden toegevoegd aan de RAVON-database. In het volgende nummer van Schubben & Slijm zullen we de resultaten van het Verspreidingsonderzoek Amfibieën en Reptielen 2009 presenteren. Voor 2010 hebben we reeds een groot aantal vrijwilligers benaderd voor het onderzoeken van 10x10 km-hokken voor de kamsalamander, vinpootsalamander en zandhagedis. Voor de kamsalamander zijn er nu maar liefst 41 hokken geclaimd voor onderzoek! We hopen dan ook in 2010 een grote slag te kunnen slaan.

Zie voor een overzicht van de nog openstaande hokken de website: www.ravon.nl/verspreidingsonderzoek

Excursieresultaten voor kamsalamander, gladde slang en zandhagedis

Er werden, verspreid over het land en over de seizoenen, 21 excursies gehouden en 1 meerdaagse excursie (Hemelvaartweekend, 4 dagen). Het aantal deelnemers varieerde sterk, van niet meer dan drie (als uitzondering!) tot meer dan veertig. Van drie excursies vermelden we enkele bijzonderheden.

18 april 2009. Excursie Kamsalamander Land van Cuijk (oostelijk Noord-Brabant)

Excursie georganiseerd door RAVON afdeling Noord-Brabant. Voorafgaand aan de excursie was er een korte presentatie door het waterschap over de waterhuishouding in deze regio. Het gebied was vroeger een overstromingsvlakte en een onderdeel van de Beerse-overlaat. Juist deze overgang van Peelhorst naar Maasvlakten zijn interessant voor kamsalamander. Vervolgens zijn de tien deelnemers in groepjes op pad gegaan en hebben op verschillende locaties gezocht naar de kamsalamander. Deze is op vier plaatsen aangetroffen en op twee andere plaatsen (in andere kilometerhokken) zijn ook eieren van kamsalamander gevonden.

22 augustus 2009. Excursie Ginkelse Hei (Gelderland)

Deelnemers (23) uit de Noord-Holland, Flevoland, Limburg, Noord-Brabant, Gelderland en Limburg. De excursieleider Gerrit Kolenbrander loofde een fles wijn uit als aanmoediging voor degene die de eerste slang zou waarnemen. Dit geluk had een deelnemster die nog nooit in haar leven een slang in de vrije natuur gezien had. Daar kwam nog bij dat haar waarneming een gladde slang betrof, de zeldzaamste van de drie slangen die je hier kunt aantreffen. Een stimulans voor het leven! Al snel daarna werd een tweede exemplaar gevonden en op een vervellingshuid na werd er daarna de hele dag geen enkele slang meer gezien want daarvoor werd het die dag al snel te warm. In totaal werden

Voor de zandhagedis staan nog slechts enkele 10x10 km-hokken open voor onderzoek (foto Jelger Herder)

nog zo'n 40 hagedissen (verdeeld over 2 soorten) gezien. Een deelnemer was zo tevreden over zijn ervaringen dat deze dag als 'levensverlengend' gekwalificeerd werd. Vermeldenswaard is ook het feit, dat de groep toestemming kreeg om op een deel van een afgerasterd militair terrein te inventariseren. De werkwijze en resultaten werden zo positief bevonden dat toestemming toegezegd werd voor nog een excursie in 2010.

19 september 2009. Excursie Dorperheide, Leermarkerheide en Landgoed Kasteel Arcen (Noord-Limburg)

In deze regio waren oude, geïsoleerde vindplaatsen van de zandhagedis bekend. De laatste waarnemingen dateerden uit 1994. Bijna tegen beter weten in werd op deze soort gefocust, een echte uitdaging. Het weer was heel goed, maar de

zandhagedis werd helaas niet teruggevonden. Wel werd er op de Leermarkerheide een bloeiende populatie levendbarende hagedissen waargenomen, in drie fasen: juveniel, subadult en adult. Naast enkele algemene soorten als bruine kikker en bastaardkikker werden er ook vijf heikikkers aangetroffen. Deze soort zo laat nog in het seizoen onverwacht aan te treffen was een verrassende en ruime compensatie voor het niet meer terugvinden van de zandhagedis op de vroegere locatie. Overigens werd de zandhagedis op de grens van het 10 x 10 km hok in het noordelijke deel van de Dorperheide wel aangetroffen. Ze hoeven dus alleen maar zuidwaarts te trekken om de oude vindplaatsen weer te bevolken. Het Limburgs Landschap doet er alles aan om dit mogelijk te maken.

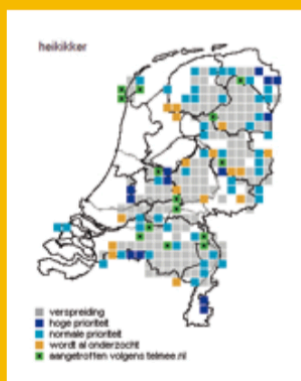
In de startblokken voor blauwe kikkers in 2010

Voor enkele vroege amfibiesoorten staan nog aardig wat 10x10 km-hokken open voor onderzoek. Met name voor de heikikker,

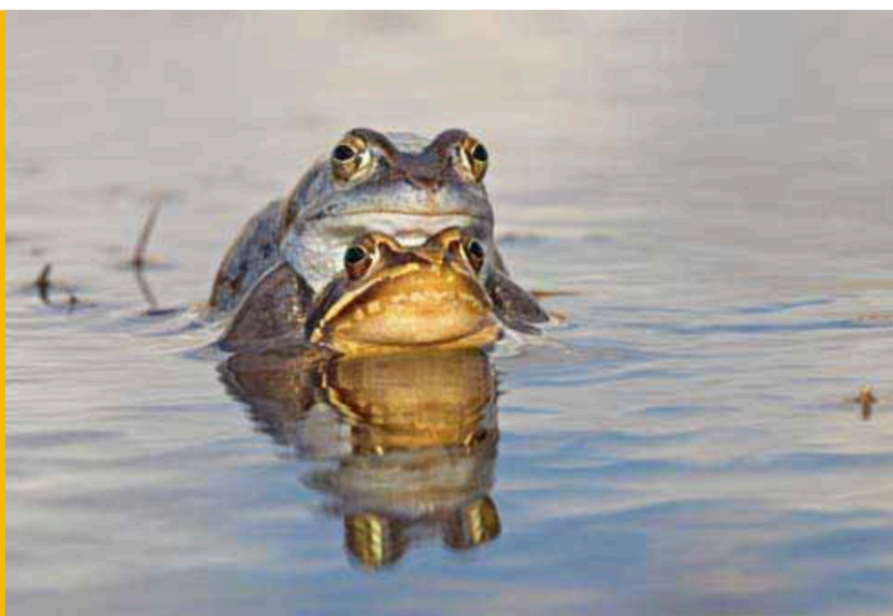
hok te claimen. RAVON zal dan informatie verstrekken over de historische vindplaats om herbevestiging te vereenvoudigen. Daarnaast zal RAVON per e-mail een seintje geven aan de waarnemers wanneer de voortplantingspiek van de heikikkers verwacht wordt of reeds is begonnen. Je kunt op die manier een steentje bijdragen aan het verspreidingsonderzoek en maakt daarnaast kans op het zien van blauwe heikikkers!

Enkele tips voor het zoeken van heikikkers

De heikikker is één van de vroegst voortplantende amfibieën in Nederland. De voortplanting van de heikikker vindt meestal reeds half tot eind maart plaats. Vaak net voor de voortplanting van bruine kikker en gewone pad. De beste periode om heikikkers te inventariseren is wanneer ze koren vormen in het water. Zoek op de eerste warme dagen van het jaar een geschikt voortplantingswater op. Op heideterreinen en in bosgebieden zijn dit vaak kleine vennen of plassen, in het agrarisch landschap planten ze zich echter vaak voort in smalle ondiepe sloten (liefst visvrij). De heikikker is een erg schuwe soort, vaak bevinden ze zich in een deel van het water met veel dekking,

De donker- en lichtblauwe hokken moeten nog onderzocht worden.

Een paartje heikikkers (foto Jelger Herder)

een soort met een zeer grote verspreiding in Nederland. Door de lang aanhoudende vorst begin 2009 was dit jaar de piek van de paartijd heel kort en vanwege de koude nachten vond deze piek met name overdag plaats. Hierdoor waren de heikikkers slechts in een korte periode gemakkelijk waar te nemen waardoor het moeilijk was de soort op veel locaties te herbevestigen.

De voortplantingsperiode van de heikikker is vaak zo kort dat deze soms voorbij is voordat veel vrijwilligers op de hoogte zijn. Daarom willen we mensen vragen om op de RAVON-website (www.ravon.nl/verspreidingsonderzoek) te kijken welke 10x10 km-hokken er nog open staan voor onderzoek en een open

bijvoorbeeld tussen onderwater gelopen pollen pijpenstrootje. De voortplanting van de heikikkers vindt voor een groot deel overdag plaats, je kunt ze dan van een redelijke afstand al horen roepen "whoop whoop whoop" (geluid op de RAVON-website te beluisteren). 's Avonds in het donker op pad gaan kan ook zeer lonend zijn. Omdat de heikikkers je dan minder goed zien aankomen zijn ze beter te benaderen! Maar ook 's zomers is de heikikker nog vrij goed te vinden. Wie, zeker op vochtige dagen, in de omgeving van de voortplantingsplaatsen gaat zoeken maakt een gerede kans om tussen en onder de vegetatie heikikkers aan te treffen. Vooral juveniele en subadulte dieren zijn zo te vinden.